

A Systematic Review of Early Literacy Studies on Hearing Impairment in Türkiye

Ayşe Nur KART¹
Furkan AYYILDIZ²

Abstract

The purpose of this study was to systematically analyze research on the early literacy skills of children with hearing loss in Türkiye. A total of twenty studies (11 articles and 9 theses) published between 2000 and 2025 were examined. Using a systematic review model, the studies were analyzed according to publication type, research design, participants, data collection tools, and instructional practices. The findings were grouped under four main themes: family involvement and interactive shared book reading, early diagnosis and technological support, teacher competence and individualized education programs, and strategies supporting subcomponents of early literacy development. Early family involvement and timely technological support were found to have a significant positive impact on children's language and literacy outcomes, and a need for improved teacher training was noted. The results highlight that fostering early literacy in children with hearing loss requires a holistic approach integrating early identification, family participation, teacher support, and multisensory instructional strategies.

Keywords: Hearing loss, early literacy, interactive shared book reading, systematic review

¹ Assistant Professor, Düzce University, Faculty of Education, Department of Special Education, Düzce, aysenurkart@duzce.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-2334-4258>

² Graduate Student, Düzce University, Faculty of Education, Department of Special Education, Düzce, furkanayyildiz52@gmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0009-0007-6414-2824>

Siirt Eğitim Dergisi

Derleme Makalesi

Başvuru Tarihi: 02.11.2025

Kabul Tarihi: 22.12.2025

Türkiye’de İşitme Yetersizliği Alanında Erken Okuryazarlık Çalışmalarının SistematiK Derlemesi

Ayşe Nur KART¹
Furkan AYYILDIZ²

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerine ilişkin yapılan araştırmaları sistematiK olarak analiz etmektir. 2000 ve 2025 yılları arasında yayımlanan toplam yirmi çalışma (11 makale ve 9 tez) incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden sistematiK derleme modeliyle yürütölen araştırmada, çalışmalar yayın türü, araştırma deseni, katılımcılar, veri toplama araçları ve öğretim uygulamaları açısından tematiK olarak analiz edilmiştir. Bulgular dört ana tema altında toplanmıştır: aile katılımı ve etkileşimli paylaşımlı kitap okuma, erken tanı ve teknolojik destek, öğretmen yeterliği ve bireyselleştirilmiş eğitim programları ile erken okuryazarlık alt bileşenlerini destekleyen stratejiler. Sonuçlar aile katılımının ve erken teknolojik desteğin çocukların dil ve okuryazarlık gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuş, ayrıca öğretmen eğitimine duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Ayrıca, işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde erken tanı, aile katılımı, öğretmen desteği ve çok duyulu öğretim stratejilerini bütönlöştiren bütöncöl bir yaklaşımın gerekliliği vurgulanmaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, gelecekteki araştırmalar ve uygulamalara yönelik çeşitli öneriler de sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İşitme yetersizliği, erken okuryazarlık, etkileşimli kitap okuma, sistematiK derleme

¹Doktor Öğretim Üyesi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Faköltesi, Özel Eğitim Bölümü, Düzce, aysenurkart@duzce.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-2334-4258>

²Yüksek Lisan Öğrencisi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Faköltesi, Özel Eğitim Bölümü, Düzce, furkanayyildiz52@gmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0009-0007-6414-2824>

Giriş

Okuryazarlık, bireylerin yalnızca akademik başarılarını değil, aynı zamanda toplumsal yaşama katılımlarını, bağımsızlıklarını ve yaşam boyu öğrenme süreçlerini doğrudan etkileyen temel bir beceridir. Erken çocukluk döneminde kazanılan okuma ve yazmaya ilişkin farkındalıklar, bireyin ilerleyen yıllardaki eğitim yaşantısının niteliğini belirlemekte; bu becerilerde yaşanan gecikmeler ise uzun vadeli akademik ve sosyal güçlükleri beraberinde getirebilmektedir. Bu bağlamda erken okuryazarlık, yalnızca bir eğitim çıktısı değil, gelişimsel bir süreç olarak ele alınmakta ve özellikle risk altındaki çocuk grupları için kritik bir müdahale alanı olarak görülmektedir.

Bu risk gruplarından biri olan işitme yetersizliği olan çocuklar ise dil ve iletişime erişimde yaşadıkları zorluklar nedeniyle okuryazarlık ediniminde önemli güçlükler yaşamaktadır (Marschark & Hauser, 2012; Paul, 2021). İşitme kaybı, erken dil edinimini ve bilişsel süreçleri olumsuz etkileyerek okuma-yazma becerilerinin gelişimini geciktirebilmekte veya engelleyebilmektedir (Antia vd., 2020; Mayberry vd., 2011). Bu nedenle, erken okuryazarlık becerilerinin sistematik ve kanıta dayalı stratejilerle desteklenmesi, işitme yetersizliği olan bireylerin okuryazarlık gelişimini desteklemede önemli bir rol oynamaktadır (Mayer & Trezek, 2015).

Erken okuryazarlık, bireylerin doğumdan itibaren resmi eğitime başlayana kadar geçen süreçte edinmeleri beklenen okuma ve yazmaya dair ön koşul niteliğindeki beceriler bütünüdür (Atlar & Uzuner, 2018; Whitehurst & Lonigan, 1998). Bu beceriler, sözel dil, fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, alfabe bilgisi ve dinlediğini anlama gibi birbiriyle bağlantılı çok boyutlu unsurları kapsar. Uluslararası araştırmalar, erken okuryazarlık becerilerinin, özellikle okul öncesi dönemde yoğun bir şekilde desteklenmesi gerektiğini ve bu dönemde kazanılan yeterliliklerin ileri yaşlardaki akademik başarının en güçlü yordayıcılarından olduğunu vurgulamaktadır (Kargın vd., 2017; National Early Literacy Panel [NELP], 2008). Ulusal Erken Okuryazarlık Paneli (NELP, 2008), doğumdan 5 yaşına kadar olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin gelişimine ilişkin literatürü taramış ve sonraki dönemdeki geleneksel okuryazarlık becerileri ile güçlü bir şekilde ilişkili olan altı temel değişken belirlemiştir. Bu değişkenler şunlardır: (a) harf bilgisi, (b) fonolojik farkındalık, (c) harf veya rakamları hızlı bir şekilde otomatik olarak isimlendirme, (d) nesne veya renkleri hızlı bir şekilde otomatik olarak isimlendirme, (e) yazı yazma veya kendi adını yazma ve (f) fonolojik bellek.

İşitme kayıplı çocukların okuryazarlık gelişiminde erken tanı ve erken müdahale kritik bir rol oynar (Yoshinaga-Itano, 2003). İşitme kaybının ilk altı aydan önce tespit edilmesi ve uygun işitsel-teknolojik destek (koklear implant, işitme cihazı) ve aile merkezli erken müdahale programlarına başlanması, bu çocukların dil gelişimlerinin normal işiten akranlarıyla paralel bir seyir izlemesine olanak sağlar (Erfidan, 2022; Moeller, 2000). Bu bağlamda, etkileşimli kitap okuma, işitme yetersizliği olan çocuklarda dil ve okuma becerilerini destekleyen en etkili yöntemlerden biri olarak öne çıkmaktadır (Trussell & Easterbrooks, 2014).

Aile katılımı, erken okuryazarlık sürecinin temel taşıdır. Turan ve Topçu (2018), ebeveynlerin çocuklarının okuma-yazma faaliyetlerine aktif katılımının dil ve bilişsel becerileri olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Ebeveynlerin, çocuklarına hikâye okuma, birlikte kelime oyunları oynama gibi etkinliklerle dahil olması, erken okuryazarlık becerilerinin gelişimi için önemlidir. Bu bulgu, uluslararası literatürdeki ev okuryazarlığı ortamı kavramıyla örtüşmekte olup, ebeveynlerin model olması, kitap çeşitliliği ve etkileşimli okuma sıklığının, çocuğun okuryazarlık çıktılarını doğrudan etkilediği kanıtlanmıştır (DesJardin & Ambrose, 2010). Özellikle ebeveyn-çocuk etkileşimli kitap okuma gibi aktiviteler, yalnızca dil gelişimini değil, aynı zamanda fonolojik farkındalık ve kelime dağarcığı gibi temel okuryazarlık bileşenlerini de güçlendirmektedir (Atlar & Uzuner, 2018).

Erken okuryazarlığı destekleyen uygulamaların, yalnızca ev ortamında değil, aynı zamanda yapılandırılmış eğitim ortamlarında da sistematik bir şekilde yaygınlaştırılması ve kurumsallaştırılması büyük önem taşımaktadır. Eğitimcilerin, işitme yetersizliği olan öğrencilerin heterojen ihtiyaçlarına (işitsel, dilsel ve bilişsel) yanıt verebilmek için çok modlu öğrenmeyi merkeze alan materyaller ve stratejiler geliştirmesi, bu bireylerin akademik başarısını ve okuryazarlık edinimini doğrudan

etkilemektedir (Sarıkaya & Uzuner, 2013). Teknoloji kullanımı da işitme yetersizliği olan bireylerin okuryazarlık gelişiminde önemli bir destek unsuru olarak ortaya çıkmaktadır (Avcı & Atak, 2024). Dijital ve interaktif materyaller ile zenginleştirilmiş kitaplar ve işaret dilini metinle eşleştiren yazılımlar, çoklu öğrenme kanallarını harekete geçirerek öğrenmeyi destekler (Easterbrooks & Beal-Alvarez, 2013). Bu yaklaşımlar, bireylerin akademik ve sosyal yaşamlarında daha etkin bir şekilde yer almalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla aile merkezli uygulamalar, teknolojik yaklaşımlar ve bireyselleştirilmiş eğitim programları bu bireylerin erken okuryazarlık sürecini desteklemektedir.

Sonuç olarak, işitme kayıplı çocukların okuryazarlık becerilerini geliştirmek, ancak çok bileşenli ve iş birliğine dayalı bir yaklaşımla mümkündür. Erken tanı, aile merkezli müdahaleler, teknolojik destekler ve eğitim ortamlarının zenginleştirilmesi, bu bireylerin potansiyellerini tam anlamıyla ortaya koyabilmeleri ve sosyal ve akademik hayatta etkin bir şekilde yer alabilmeleri için temel unsurlardır (Dirks & Wauters, 2015; Werfel vd., 2023). Son yıllarda Türkiye’de işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık gelişimine yönelik araştırmalarda belirgin bir artış gözlenmektedir. Ancak bu çalışmaların büyük bir kısmı, sınırlı örneklemelerle yürütülen araştırmalar olup, belirli bir beceri alanına ya da tek bir müdahale türüne odaklanmaktadır. Bu durum, alanda hangi uygulamaların öne çıktığı, hangi erken okuryazarlık bileşenlerinin daha fazla çalışıldığı ve hangi alanlarda araştırma boşluklarının bulunduğu konusunda bütüncül bir değerlendirme yapılmasını güçleştirmektedir. Oysa erken okuryazarlık, çok boyutlu bir yapı olup; aile katılımı, öğretmen yeterliliği, erken tanı, teknolojik destek ve kanıt temelli öğretim stratejilerinin birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, Türkiye’de işitme yetersizliği alanında gerçekleştirilen erken okuryazarlık çalışmalarının sistematik bir yaklaşımla sentezlenmesi hem mevcut eğilimlerin ortaya konulması hem de gelecekteki araştırma ve uygulamalara yön verecek kanıta dayalı bir çerçevenin oluşturulması açısından önemli bir gereksinim olarak görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Türkiye’de işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerine ilişkin yürütülmüş araştırmaları sistematik bir çerçevede bir araya getirerek; yönemseller eğilimleri, öne çıkan uygulamaları ve araştırma boşluklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece hem araştırmacılar hem de uygulayıcılar için alana özgü kanıta dayalı bir yol haritası sunulması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın amacı, son 25 yılda işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerileri hakkındaki literatürü inceleyip, çalışmaların mevcut durumunu ve bu çocukların erken okuryazarlık becerilerini geliştirmek için kullanılan etkili uygulamaları belirlemek ve gelecekteki araştırmalar ile uygulamalar için yol gösterici bir çerçeve sunmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Erken okuryazarlık bilgi ve becerileri üzerine işitme yetersizliği olan öğrenciler ile gerçekleştirilen çalışmaların; türleri, yıllara göre dağılımları, araştırma desenleri, kullanılan veri toplama araçları, katılımcı özellikleri ile çalışmaların yürütülme biçimi ve süresi nasıldır?
2. Erken okuryazarlık becerilerini desteklemek için kullanılan etkili uygulamalar ve stratejiler nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı temel alınarak, işitme yetersizliği alanında erken okuryazarlık bilgi ve becerilerine ilişkin çalışmaların incelenmesi amacıyla sistematik derleme modelinde tasarlanmıştır. Sistematik derleme, belirli araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla mevcut çalışmaların bulgularını standart ve tekrarlanabilir bir yöntemle sentezlemeyi sağlayan bir yaklaşımdır (Okoli, 2015). Bu çalışmanın literatür taraması, Luckner (2017)’ın önerdiği prosedürler izlenerek yürütülmüştür. Alan yazını taraması için çok aşamalı bir süreç kullanılmıştır. İlk olarak, *"işitme yetersizliği"* veya *"işitme kaybı"* veya *"işitme engeli"* ve *"erken okuryazarlık"* veya *"okumaya hazırlık"* veya *"okul öncesi"* şeklinde anahtar kelimeler kullanılmıştır. Yayın tarihi 2000 yılı ve sonrası olarak sınırlandırılmıştır. Çeşitli akademik veri tabanları (EBSCOhost, ERIC, Google Akademik, DergiPark

ve YÖK Ulusal Tez Merkezi) taranmıştır. İkinci aşamada, bulunan her bir çalışmanın kaynakçası taranarak mümkün olduğunca fazla sayıda çalışmaya ulaşılması hedeflenmiştir. Tarama sonucunda belirlenen çalışmalar önce başlık ve özet düzeyinde incelenmiş, kriterleri karşılayanlar tam metin olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Materyali

Araştırmaya dahil edilecek kaynaklar, önceden belirlenmiş dahil edilme ve dışlanma kriterlerine göre seçilmiştir. Buna göre bir çalışmanın dahil edilebilmesi için: (a) çalışmanın Türkiye’de gerçekleştirilmiş olması, (b) çalışma grubunda işitme yetersizliği olan çocukların, ailelerinin veya öğretmenlerinin bulunması, (c) erken okuryazarlık becerileri ile doğrudan ilişkili olması, (d) hakemli dergide yayınlanmış makale veya lisansüstü tez olması, (e) 2000 yılından sonra yayınlanmış olması, ve (f) tam metnine erişilebilmesi gerekmektedir. Bu kriterlere uymayan editöre mektup, derleme veya olgu sunumu türünde özgün araştırma içermeyen yayınlar, kongre tam metinleri ve makalesine ulaşılabilen yüksek lisans tezleri dışlanmıştır. Dahil edilen çalışmalar, her iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak kodlanmış ve kodlama sürecinde ortaya çıkan görüş ayrılıkları tartışılarak uzlaşmaya varılmıştır.

Veri Toplama ve Analiz Süreci

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından sistematik derleme amacına uygun olarak geliştirilen veri kodlama formu kullanılmıştır. Bu form, benzer sistematik derleme çalışmaları doğrultusunda oluşturulmuş ve her bir çalışmadan tutarlı ve karşılaştırılabilir veri elde edilmesini amaçlamıştır. Dahil edilme kriterlerini sağlayan toplam 20 çalışma (11 makale, 9 tez), her iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak bu veri formu kullanılarak incelenmiştir. Veri kodlama formunda; çalışmanın yayın türü ve yılı, araştırma deseni, kullanılan veri toplama araçları, katılımcı özellikleri, müdahale türü ve süresi ile temel bulgulara ilişkin başlıklara yer verilmiştir. Elde edilen veriler, önceden belirlenen bu kategoriler doğrultusunda betimsel olarak analiz edilmiş ve benzer özellikler gösteren bulgular bir araya getirilerek tematik bir çerçeve içinde sunulmuştur.

Bulgular

Çalışmaların Genel Özellikleri

Dahil edilen çalışmaların detaylı özellikleri, Tablo 1’de sunulmuştur. Tabloda işitme yetersizliği İY koklear implant KI olarak kısaltılmıştır.

Tablo 1: Dahil Edilen Çalışmalar

Yazar ve Yıl	Tür	Desen	Veri Toplama Araçları	Çalışma Grubu ve Katılımcı Sayısı	Müdahale Türü Süresi	Temel Bulgu/Öneri
Karasu (2014)	Makale	Durum çalışması	Gözlem, görüşme, arşiv kayıtları	10 İY’li okul öncesi çocuk	Büyük grup / 4 ay	Gelişimsel özelliklere uygun grup etkinlikleri erken okuryazarlık becerilerini destekler.
Atlar & Uzuner (2018)	Makale	Durum çalışması	Gözlem, görüşme ve ürünler	1 İY’li çocuk ve ailesi	Küçük grup / 6 hafta	Zengin okuma-yazma deneyimleri, İY’li çocukların

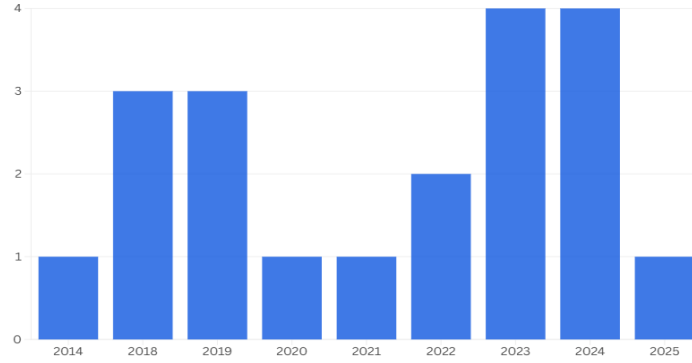
Yazar ve Yıl	Tür	Desen	Veri Toplama Araçları	Çalışma Grubu ve Katılımcı Sayısı	Müdahale Türü Süresi	Temel Bulgu/Öneri
						işiten akranlarına benzer okuryazarlık becerileri geliştirmesine olanak sağlar.
Doğan (2018)	Y. Lisans Tezi	Eylem araştırması	Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacı günlüğü, gözlem	1 İY'li çocuk, anne, annecanne ve araştırmacı	Küçük grup / ~1,5 yıl	Nitelikli kitap okuma uygulamaları, İY'li çocukların mevcut okuryazarlık temellerini güçlendirir ve gelişimlerini olumlu yönde etkiler.
Gerek (2018)	Y. Lisans Tezi	Eylem araştırması	Görüşme, ses kayıtları, araştırma günlüğü, geçerlik komitesi kayıtları	1 İY'li çocuk, aile, öğretmen, araştırmacı	Küçük grup / ~1 yıl	Sistematiik olarak uygulanan paylaşımlı okuma etkinliğı, çocuğun dil gelişimi üzerinde etkilidir.
Piştav-Akmeşe, Sezgin ve Öğüt (2019)	Makale	Betimsel tarama	Erken Okuryazarlık Testi (EROT)	20 KI'lı deney, 20 KI'lı kontrol grubu (Toplam 40)	Büyük grup / ~ 6 ay	Koklear implantlı okul öncesi çocuklar, normal işiten akranlarına göre erken okuryazarlık becerilerinde anlamlı derecede daha düşük performans göstermektedir.
Saatçi (2019)	Y. Lisans Tezi	Nedensel karşılaştırma	Erken Okuryazarlık Testi (EROT)	11 İY'li ve 32 işiten çocuk (Toplam 43)	Büyük grup / ~1,5 ay	Bireyselleştirilmiş destek eğitim programları, İY'li çocukların erken okuryazarlık becerilerini normal gelişim gösteren akranları seviyesine çıkarabilir.

Yazar ve Yıl	Tür	Desen	Veri Toplama Araçları	Çalışma Grubu ve Katılımcı Sayısı	Müdahale Türü Süresi	Temel Bulgu/Öneri
Sezgin (2019)	Y. Lisans Tezi	Nedensel karşılaştırma	Erken Okuryazarlık Testi (EROT)	20 KI'lı deney, 20 KI'lı kontrol grubu (Toplam 40)	Büyük grup / 5 ay	Koklear implantlı çocuklar sesbilgisel farkındalık konusunda akranlarıyla benzerdir, ancak diğer bileşenlerde zorlanmaktadır.
Karasu (2020)	Makale	Boylamsal vaka	Gözlem, video kayıtları, araştırma günlüğü	1 ileri derecede İY'li çocuk	Birebir / 2 yıl	Yoğun, sistematik ve doğrudan öğretim yöntemleri, İY'li bir çocuğun okuryazarlık becerilerini önemli ölçüde destekler.
Atlar & Uzuner (2021)	Makale	Bütüncül tek durum	Video gözlem, görüşme, belgeler	1 ileri derecede İY'li çocuk ve annesi	Küçük grup / 1 yıl	Annenin çocuğuyla etkileşimli kitap okuma stratejileri, çocuk için kritik bir okuryazarlık yaşantısı oluşturur.
Atlar (2022)	Doktora Tezi	Eylem araştırması	Video, gözlem, görüşme, ürünler	3 aile (İY'li çocuğu olan)	Küçük grup / 1,5 yıl	Ailelere verilen eğitim, etkileşimli kitap okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ve çocuklarının gelişimine katkı sağlar.
Erfidan (2022)	Y. Lisans Tezi	Nedensel karşılaştırma	Erken Okuryazarlık Testi (EROT)	26 İY'li ve 26 işiten çocuk (Toplam 52)	Büyük grup / -	İY'li çocukların erken okuryazarlık bileşenlerinin tümünde, işiten akranlarına göre anlamlı derecede geride olduğu tespit edilmiştir.

Yazar ve Yıl	Tür	Desen	Veri Toplama Araçları	Çalışma Grubu ve Katılımcı Sayısı	Müdahale Türü Süresi	Temel Bulgu/Öneri
Evrenkaya ve Ergül (2023)	Makale	Tarama	RPM, TEDİL, EROT, TİFALDI	30 İY'li ve 30 işiten çocuk (Toplam 60)	Büyük grup / 2 oturum	İY'li ve işiten çocuklar arasında harf bilgisi dışındaki erken okuryazarlık bileşenlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur.
Atlar & Uzuner (2023)	Makale	Eylem araştırması	Gözlem, görüşme, ürünler	5 özel eğitim öğretmeni	Küçük grup / 4 ay	Türkiye'de İY'li çocuklarla çalışan öğretmenlerin erken okuryazarlık gelişimi bilgileri sınırlıdır; mesleki gelişim programlarına ihtiyaç vardır.
Kuduz (2023)	Y. Lisans Tezi	Tek grup son test	Çocuk kitapları, EKOP, EEG	14 İY'li çocuk (6 yaş)	Büyük grup / 10 hafta	Etkileşimli okunan kitaplar, geleneksel okumaya kıyasla dikkat ve anlama seviyelerinde (EEG ölçümüyle) anlamlı bir fark yaratmaktadır.
Tahtaloğlu (2023)	Y. Lisans Tezi	Kesitsel karşı.	Fonolojik Farkındalık Ölçeği	20 İY'li ve 20 işiten çocuk (Toplam 40)	Büyük grup / -	İY'li çocukların fonolojik farkındalık becerileri, normal işiten akranlarına göre anlamlı derecede düşüktür.
Akmeşe, Küçük ve Kirazlı (2024)	Makale	Betimsel Karşılaştırma	Odyometri, dil ve okuryazarlık testleri	20 İY'li ve 20 işiten çocuk (Toplam 40)	Büyük grup / -	İY'li çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri, normal işiten akranlarına göre anlamlı düzeyde daha düşüktür.

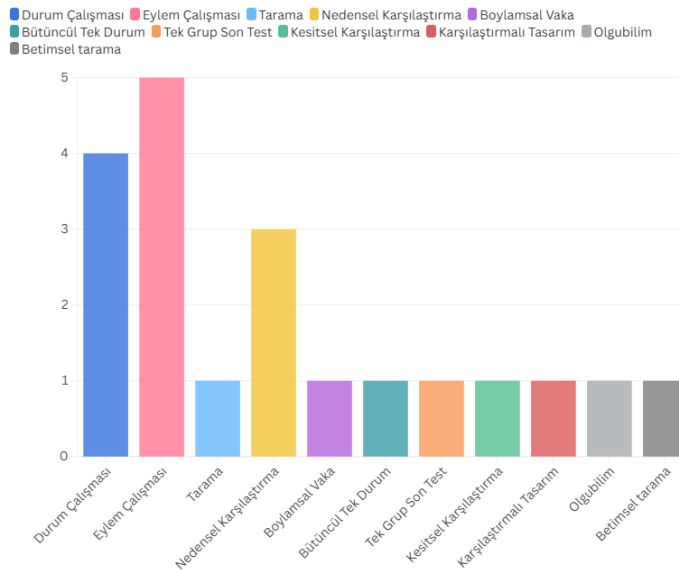
Yazar ve Yıl	Tür	Desen	Veri Toplama Araçları	Çalışma Grubu ve Katılımcı Sayısı	Müdahale Türü Süresi	Temel Bulgu/Öneri
Bağcı vd. (2024)	Makale	Durum çalışması	Görüşme formu, gözlem formu	16 öğretmen (8 okul ön., 8 özel eğt.)	Büyük grup / -	Öğretmenler erken okuryazarlığı desteklemek için sıklıkla kitapları temel araç olarak kullanmakta ve etkileşimli okuma yöntemine başvurmaktadır.
Öcü (2024)	Y. Lisans Tezi	Karşılaştırma	Fonolojik Farkındalık Ölçeği	59 çocuk (İY'li ve işiten)	Büyük grup / -	İY'li ve işiten çocukların fonolojik farkındalık becerileri ve alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
Yersel ve Durualp (2024)	Makale	Olgubilim	Görüşme Formu	10 anne (İY'li çocuğu olan)	Küçük grup / -	Anneler, etkileşimli kitap okumayı çocuklarının dil ve iletişim becerilerini destekleyici önemli bir aktivite olarak görmektedir.
Tozak ve Baş (2025)	Makale	Durum Çalışması	Gözlem, görüşme, doküman analizi	1 İY'li çocuk (6 yaş 8 ay) ve annesi	Küçük grup-	Ev ortamındaki okuryazarlık yaşantıları çocuğun odasında yoğunlaşmıştır. Anne temel stratejileri kullanır ancak etkileşim ve çeşitlilik açısından rehberliğe ihtiyaç duyar.

Dahil edilen çalışmaların türleri incelendiğinde, 11 adet ile birinci sırada araştırma makaleleri yer almıştır. Bunu, 8 adet ile yüksek lisans tezi takip ederken, doktora tezi sayısı yalnızca birdir. Çalışmaların yayın tarihleri göz önüne alındığında 2000 yılından sonraki çalışmaların dahil edilecek olmasına rağmen ilk yayının 2014 yılında yapıldığı ve 2018 yılından sonra yayınların hız kazandığı görülmektedir. Yakın tarihler olan 2023 ve 2024'te belirgin bir yoğunlaşma görülerek 4'er çalışma yayınlanmıştır. 2018 ve 2019 yıllarının her ikisinde de üçer araştırma yer almaktadır. Yayınlanan diğer çalışmalar arasında 2022 yılına ait iki eser bulunurken, 2014, 2020, 2021 ve 2025 yıllarında ise birer çalışma literatüre kazandırılmıştır.

Şekil 1: Çalışmaların Yayımlandığı Yıllar

Çalışmaların yürütüldüğü desenlere bakıldığında beş çalışmayla eylem araştırması deseninin en çok tercih edildiği görülmektedir. Daha sonra dört çalışmada durum çalışması, üç çalışmada ise nedensel karşılaştırmalı model kullanılmıştır. Son olarak birer çalışmada tarama modeli, boylamsal vaka çalışması, bütüncül tek durum, tek grup son test, betimsel tarama, olgubilim, kesitsel karşılaştırma ve karşılaştırmalı tasarım desenlerine başvurulmuştur. Deneysel çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları, gözlemler, araştırma günlükleri ve kontrol listeleri en sık kullanılan nitel araçlardır. Standart testlerden ise Erken Okuryazarlık Testi (EROT) (n=5) öne çıkmaktadır.

Şekil 2: Çalışmaların Deseni

Dahil edilen çalışmaların katılımcıları incelendiğinde, en büyük grubun işitme kayıplı çocuklar olduğu ve bunların koklear implant veya işitme cihazı kullanıcıları oldukları görülmektedir. Karşılaştırmalı çalışmalarda normal işiten çocuklar da kontrol grubu olarak yer almıştır (Erfidan, 2022; Saatçi, 2019; Sezgin, 2019). Katılımcılar arasında çocuklardan sonra aileler önemli bir yere sahiptir. Nitekim, yedi çalışmada işitme yetersizliğine sahip çocuğu olan aileler araştırmalara dahil edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin deneyim ve görüşlerine dayalı bulgulara ulaşmak amacıyla üç çalışmada öğretmenler katılımcı grubu içerisinde yer almıştır. Son olarak, iki çalışmada ise araştırmacılar doğrudan katılım sağlayarak sürece dâhil olmuşlardır. Çalışmaların uygulama sürelerinin 2 oturum ile 2 yıl arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir. Araştırmalarda genellikle orta vadeli uygulamalarda yoğunlaşıldığı, ancak kısa süreli ve uzun süreli uygulamalara da yer verildiğini göstermektedir. Çalışmaların yürütülme tipine bakıldığında ise en çok 11 adet ile büyük grupla (>10) yürütüldüğü belirlenmiştir. Sekiz çalışma küçük grup bir çalışma ise birebir olacak şekilde yürütülmüştür.

Etkili Uygulamalar ve Stratejiler

Dahil edilen çalışmalarda, işitme yetersizliği olan çocuklarda erken okuryazarlık becerilerini desteklemek için kullanılan etkili uygulamalar ve stratejiler geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu uygulamalar tipik gelişim gösteren çocuklar için kullanılan uygulamalar ile paralellik göstermektedir. Çalışmalar, erken okuryazarlık becerilerini geliştirmek için çok yönlü ve sistematik yaklaşımların önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşımlar, çocukların bireysel ihtiyaçlarına göre uyarlanmalı ve çevrelerindeki yetişkinlerin aktif katılımıyla zenginleştirilmelidir. Dahil edilen 20 çalışmanın sistematik incelemesi sonucunda ulaşılan etkili uygulamalar ve stratejilere ait bulgular dört ana başlıkta toplanmıştır.

1. Aile Katılımı ve Etkileşimli Kitap Okuma

İncelenen çalışmaların pek çoğu, erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde en etkili faktörün aile olduğunu vurgulamaktadır. Ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin niteliği ve sıklığı, çocuğun dil ve erken okuryazarlık becerileriyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, etkileşimli kitap okuma en kritik uygulama olarak öne çıkmaktadır (Atlar & Uzuner, 2018; Yersel & Durualp, 2024). Etkileşimli kitap okuma, çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerini geliştiren önemli bir müdahale programıdır. Bu nedenle, ailelere çocuklarının gelişimine uygun kitap seçimi, etkileşimli okuma stratejileri ve günlük rutinelere okuryazarlık yaşantılarını entegre etme konusunda eğitimler verilmesi ve rehberlik sağlanması büyük önem taşımaktadır (Yersel & Durualp, 2024). Öğretmenlerin, ailelerle iş birliği yaparak bu konularda yönlendirici ve bilgi verici olması, sürecin verimliliğini artırır.

2. Erken Tanı, Cihazlandırma ve Teknolojinin Önemi

Dahil edilen araştırma bulguları, erken tanı, erken cihazlandırma (işitme cihazı/koklear implant) ve erken eğitimin, dil ve erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminde belirleyici bir role sahip olduğunu ve güçlü bir şekilde desteklediğini göstermektedir (Piştav Akmeşe & Sezgin Küçük, 2022; Saatçi, 2019). Cihazların düzenli ve verimli kullanımı, çocuğun işitsel uyaranlara erişimini sağlayarak öğrenme süreçlerinin temelini oluşturur (Gerek, 2018) ve sözel dile ek olarak erken okuryazarlık becerilerini de destekler. Erken yaşta başlayan işitsel-sözel terapi ve dil eğitimi, çocukların akranlarıyla aralarındaki farkın açılmadan kapanmasına yardımcı olabilir (Tahtaloğlu, 2023). Teknoloji entegrasyonunun (dijital kitaplar, etkileşimli uygulamalar) yükselen bir trend olduğu ve bu araçların, bilginin çoklu temsiline (yazı, ses, işaret dili) olanak tanıyarak öğrenmeyi zenginleştirdiği görülmüştür (Atlar & Uzuner, 2023; Tozak & Baş, 2025). Kelime öğrenimini desteklemek için dijital ve işitsel araçlardan yararlanmak, içeriğinde kelimelerin hem yazılı hem sesli hem de işaret dili karşılığının bulunduğu interaktif mobil uygulamalar veya dijital hikâye kitapları kullanmak, çocuğa çoklu temsil düzeyinde öğrenme fırsatı sunar. Bu sayede çocuk çok duyulu ve modlu öğrenmelerle desteklenir.

3. Öğretmen Yeterliliği ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Dahil edilen çalışmalar, işitme kayıplı çocukların işiten akranlarına kıyasla heterojen bir profile sahip olduklarını göstermektedir. İşitme yetersizliği olan çocuklar işiten akranlarından erken okuryazarlığın birçok bileşeninde geride kalmaktadır (Evrenkaya & Ergül, 2023), bu nedenle bireyselleştirilmiş eğitim programları uygulanması gerekir. Her çocuğun dil düzeylerine uygun planlama yapılması, materyal seçimi ve strateji kullanımının esas olduğu vurgulanmaktadır (Köse vd., 2024). Kullanılan eğitim materyallerinin tür ve içerik olarak çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi gerekir. Resimli kitaplar, görsel kartlar, işaret dili destekli materyaller ve video tabanlı öğrenme kaynakları gibi görsel materyallerin kullanımı büyük önem taşır (Atlar, 2022; Doğan, 2018). Bununla bağlantılı olarak, öğretmenlerin erken okuryazarlık ve işitme kaybına özgü stratejiler konusundaki mesleki gelişim ihtiyaçları dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin, ailelere rehberlik etme ve erişilebilir materyaller geliştirme konularında daha fazla desteğe ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları belirtilmiştir (Bağcı vd., 2024).

4. Erken Okuryazarlık Alt Bileşenlerine Yönelik Destekleyici Uygulamalar ve Stratejiler

Çalışmalar, işitme kayıplı çocukların erken okuryazarlığın alt bileşenlerinde tipik gelişim gösteren akranlarının gerisinde olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile işitme kayıplı çocukların doğrudan ve tekrara dayalı bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ihtiyaçları vardır. Bu bileşenlerin desteklenebileceği etkili uygulamalar ve stratejiler şunlardır:

4.1. Sesbilgisel Farkındalık

Sesbilgisel farkındalık, erken okuryazarlığın temel bileşenlerinden biridir ve işitme yetersizliği olan çocuklar için kritik öneme sahiptir. Tipik işiten ve işitme kayıplı çocukların sesbilgisel farkındalık becerilerini karşılaştıran çalışmalar, işitme kayıplı çocukların sesbilgisel farkındalık becerilerinin akranlarının gerisinde olduğunu göstermektedir (Evrenkaya & Ergül, 2023). Bu beceri, sözcüklerin ses birimlerinden, hecelerden ve uyaklardan oluştuğunu anlama becerisini içerir ve işitme yetersizliği olan çocukların en çok zorlandığı erken okuryazarlık alanlarından biridir (Sezgin, 2019; Tahtalıoğlu, 2023). İşitme kaybı, dildeki sesleri fark etme ve ayırt etme becerisini doğrudan etkilediği için, bu alana yönelik bilinçli ve sistematik eğitimsel destek işitme kayıplı çocuklar için çok önemlidir. Bu becerinin desteklenmesi için Tablo 2’de bazı stratejiler sunulmuştur.

Tablo 2: Sesbilgisel Farkındalık Becerisini Desteklemeye Yönelik Stratejiler

Strateji	Açıklama ve Uygulama Önerileri
Ritim ve Şarkı Aktiviteleri	Tekerlemeler, parmak oyunları ve ritmik çocuk şarkıları ile dildeki seslerin ritmik yapısını vurgulayarak fonolojik farkındalığı artırma (ör., hecelerin ve vurguların farkına varma)
Ses Oyunları	Çocuğun belirli bir sesle başlayan nesne ve kelimeleri bulması (" <i>Bakalım 'm' sesiyle başlayan neler var?</i> " oyunu) veya kelimelerin ilk sesini tahmin etmesi (" <i>Araba kelimesi hangi sesle başlıyor?</i> ") gibi oyunlarla sesleri fark etme becerisini geliştirme.
Hecelere Vurma	Kelimeleri hecelerine ayırırken her bir hece için el çırpma veya masaya vurma gibi fiziksel hareketler kullanarak hece yapısını somutlaştırma ve hece farkındalığını destekleme.
Kafiyeli Kitaplar	Kafiye ve tekrar içeren çocuk kitaplarını okumayla, benzer ses kalıplarını tanımayı kolaylaştırma ve ses benzerliklerine dikkat çekme.

Sesbilgisel farkındalık etkinlikleri tasarlanırken, basitten zora ve kısa birimlerden uzun birimlere doğru bir ilerleme stratejisi benimsemek önemlidir. Başlangıçta, çocuğun tanıdığı, anlamlı ve kısa sözcüklerle çalışılması, öğrenme sürecini kolaylaştırır çünkü işitme kayıplı çocukların bu sözcükleri işlememesi daha kolaydır. Okul öncesi dönemde tekrar eden sözcüklerin yer aldığı şarkılar, tekerlemeler ve şiirler, sesbilgisel farkındalığın gelişiminde oldukça etkilidir. Sözcüklerin sesli okunması, gösterilmesi, boşlukların belirtilmesi ve dinlenen sözcükteki farklı sesleri bulma gibi eylemlerle çocukların farkındalıkları artırılabilir (Gerek, 2018). Öğretmenler tarafından en çok tercih edilen destekleyici çalışmalardan biri olan ses çalışmaları, günlük hayatta duyulan seslerin (su sesi, hayvan sesleri vb.) farkındalığını oluşturmayı amaçlar. Bu süreçte görsel desteklerin ve harflerin kullanılması, çocukların sözcüklerin fonolojik yapılarına yönelik duyarlılığını geliştirmede önemli bir rol oynar (Doğan, 2018).

4.2. Yazı Farkındalığı

Yazı farkındalığı, çocukların yazılı dilin özelliklerini, harflerin işlevini ve yazının yönünü anlamalarını sağlayan becerilerdir. İşitme yetersizliği olan çocuklarda bu becerilerin gelişimi, yazılı çevrenin niteliği ve etkileşimli uygulamalarla desteklenir (Atlar, 2022; Karasu, 2020). Tablo 3'te yazı farkındalığını desteklemek amacıyla kullanılabilecek bazı yöntemler verilmiştir.

Tablo 3: Yazı Farkındalığını Desteklemeye Yönelik Stratejiler

Strateji	Açıklama ve Uygulama Önerileri
Etkileşimli Kitap Okuma	Kitap okurken metni parmakla takip ederek yazının soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru aktığını gösterme; sayfa çevirme yönünü “Şimdi nereden devam edeceğiz?” gibi sorularla çocuğa fark ettirme. Bu sayede yazının temel kurallarını ve yönünü kavramasına yardımcı olunur.
Yazılı Materyallerle Zengin Ortam	Ev ve sınıf ortamında yazının kullanıldığı nesneleri çoğaltma: Örneğin eşyaların üzerine isim etiketi yapıştırma (kapı, pencere, dolap gibi), günlük rutin için basit alışveriş listeleri veya takvim hazırlama. Bu sayede çocuk, yazının gerçek hayatta bir anlamı ve işlevi olduğunu deneyimleyerek öğrenir.
Model Olarak Yazma	Ebeveynin veya öğretmenin bir not yazarken ya da liste hazırlarken düşüncelerini yüksek sesle ifade etmesi ve yaptığı yazma eylemini anlatması (“ <i>Süt almam gerektiğini unutmamak için buraya ‘süt’ yazıyorum</i> ” gibi). Yetişkinin yazı yazarken izlediği adımları görüp duyan çocuk, yazının iletişimdeki işlevini ve değerini model alma yoluyla kavrar.

Çocuğun ev ve sınıf ortamında zengin bir okuma yazma çevresine sahip olması temeldir. Evde çocuğun odasının kitaplar, boyama ve çizim materyalleriyle zenginleştirilmesi önemlidir (Atlar & Uzuner, 2018; Atlar, 2022). Okuma alanlarında, çocukların ulaşabileceği kitaplıkların ve kitapların kapaklarının görünür şekilde yerleştirilmesi önemlidir. Sınıfta ise dolaplar, oyuncak ve materyal kutuları üzerine isim etiketleri, mevsimlere, aylara ve günlere ilişkin yazılar, duvar tasarımlarında yazılı ifadeler kullanılması, çocukların yazıyla sürekli etkileşimde olmasını sağlar. Bu zengin ortam sayesinde çocuklar yazının bir anlamı olduğu fark eder ve yazının yönü ile ilgili kavramları geliştirebilir. Etkileşimli kitap okuma sırasında yetişkinin yazılı materyale işaret etmesi, yazıyla ilgili yorumlar yapması ve sorular sorması, çocuğun yazı farkındalığını artırır. Bu, çocuğa yazının bir iletişim aracı olduğunu ve anlam taşıdığını öğretir (Doğan, 2018).

4.3. Harf Bilgisi

Harf bilgisi, harf şekillerini tanıma ve onları temsil ettikleri seslerle eşleştirme becerisidir. İşitme yetersizliği olan çocuklar harfleri görsel olarak öğrenebilseler de bu harflerin seslerini tam olarak ayırt edemeyebilirler. Dolayısı ile öğretim sürecinde çoklu duyuya hitap eden yöntemler faydalıdır. Tablo 4’te harf bilgisini geliştirmeye yönelik stratejiler sunulmuştur.

Tablo 4: Harf Bilgisini Desteklemeye Yönelik Stratejiler

Strateji	Açıklama ve Uygulama Önerileri
Çok Duyulu Öğrenme	Harf öğretimini yalnızca görsel değil, dokunsal ve kinestetik duylara da hitap edecek şekilde planlama: Örneğin kabartmalı/zımpara harf kartları kullanma, kum tepsisi üzerinde harf çizme veya vücut ile harf şekilleri oluşturma gibi etkinliklerle çocuk, harflerin biçimini farklı duylar aracılığıyla pekiştirir.
İsim Temelli Yaklaşım	Harfleri öğretmeye çocuğun en aşına olduğu kelimeden, yani kendi isminden başlama. Çocuğun ismindeki harfleri tek tek ele alarak bunları tanıtmak; ardından çocuğun isminin harflerini kullanarak bir poster veya kart hazırlama. Çocuk, kendi adına ait harfleri başka kelimeler içinde bulma oyunları oynayarak harf tanıma becerisini kişisel bir motivasyonla geliştirir.
Harf Oyunları ve Şarkıları	Alfabe şarkıları söyleme, manyetik harfler veya harf kartlarıyla oyunlar oynama gibi eğlenceli etkinliklerle harf-tekrar fırsatları yaratma. Harflerin sık sık ve çeşitli bağlamlarda tekrar edilmesi hem görsel hem işitsel olarak pekişmesini sağlayarak harf bilgisini güçlendirir.

Alfabe yap-bozları, magnetler, alfabe kitapları, yazı tahtaları ve harfleri içeren kutu oyunları gibi materyaller ve takvim çalışması gibi oyun temelli etkinlikler düzenlemek, çocukların harf bilgisini eğlenceli bir şekilde edinmelerini sağlar. Ayrıca çevresel ipuçlarına (günlük olaylar, hava durumu gibi) dikkat çekmek de bu beceriyi destekler (Karasu, 2014). Çocuğun kendi ismini yazması, dergilerdeki etkinlik sayfalarına karalamalar yapması, kesik çizgileri takip etmesi gibi erken yazma becerileri cesaretlendirilmelidir. Çocukla birlikte yazılı kitaplar oluşturmak ve yazı materyalleri sunmak da bu gelişimi destekler (Karasu, 2020). Harf öğretimini çok duyulu etkinliklerle desteklemek büyük önem taşımaktadır.

4.4. Dil Becerilerinin Desteklenmesi

Dil becerilerinin desteklenmesi, işitme yetersizliği olan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini ve sözcük dağarcıklarını geliştirmeyi hedefler. Bu beceriler, tüm okuryazarlık sürecinin temelini oluşturur çünkü erken dönemde dinlediğini anlayan çocuk ilerde okuduğunu da anlar. Dinlediğini anlama becerisi, işitme kaybı olan çocuklarda işitsel girdinin sınırlı olması nedeniyle akranlarının gerisindedir. İşitme kayıplı çocuklar duyduklarını anlamlandırmak için görsel ipuçlarına, bağlama ve ön koşul bilgi ve becerilere daha fazla ihtiyaç duyarlar. Tablo 5 ‘te dinlediğini anlama becerisini geliştirmek için bazı stratejiler listelenmiştir.

Tablo 5: Dinlediğini Anlamayı Desteklemeye Yönelik Stratejiler

Strateji	Açıklama ve Uygulama Önerileri
Dramatizasyon	Okunan bir hikâyeyi veya masalı çocuğun daha iyi kavrayabilmesi için çeşitli yöntemler kullanma: Hikâyedeki karakterleri kuklalarla canlandırma, önemli sahneleri resimlerle gösterme ya da basit

Strateji	Açıklama ve Uygulama Önerileri
Açık Uçlu Sorular Sorma	kostümlerle role girme gibi etkinlikler sayesinde hikâyenin içeriği somut hale getirilir. Hikâye okunduktan sonra çocuğa metinle ilgili, tek doğru cevabı olmayan açık uçlu sorular yöneltme: “ <i>Sence bundan sonra ne olabilir?</i> ”, “ <i>Bu karakter neden böyle davranmış olabilir?</i> ” gibi sorular, çocuğun neden-sonuç ilişkileri kurma, tahmin yapma ve çıkarımda bulunma becerilerini geliştirir.

Etkileşimli kitap okuma, işitme yetersizliği olan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini geliştirmede çok güçlü bir araçtır. Bu süreçte yetişkinin aktif olarak sorular sorması, bilinmeyen kelimeleri açıklaması, yeni kavramları pekiştirmesi ve çocuğun kitap hakkında konuşmasına fırsat vermesi, dil gelişimine önemli katkılar sağlar (Yersel & Durualp, 2024). Yetişkinin çocuğun ifadelerini genişletmesi ve geri bildirim vermesi dil gelişimini destekler (Atlar & Uzuner, 2023; Tozak & Baş, 2025). Jest ve mimiklerin kullanılması, konunun basitleştirilmesi ve çocuğa konuşması için yeterli zaman tanınması da uygulamanın önemli basamaklarındandır.

4.5. Sözcük Bilgisi

İşitme kaybı, çocukların günlük konuşmalardan, dolaylı ve tesadüfi öğrenmelerinden mahrum kalmasına yol açabilir. Sınırlı işitsel girdi, işitme yetersizliği olan çocukların kelime dağarcığının gelişimini ciddi şekilde yavaşlatabilir. İşitme kayıplı okul öncesi çocuklarının işiten akranlarına göre kelime hazinelerinin belirgin biçimde daha düşük olduğunu rapor etmiştir (Akmeşe vd., 2024). Bu nedenle, işitme kayıplı çocukların sözcük bilgisini zenginleştirmek için hem doğal dil ortamlarının hem de doğrudan öğretim stratejilerinin uygulanması sağlanmalıdır. Tablo 6’da sözcük dağarcığını geliştirmeye yönelik bazı stratejiler sunulmuştur.

Tablo 6: Sözcük Dağarcığını Geliştirmeye Yönelik Stratejiler

Strateji	Açıklama ve Uygulama Önerileri
Zengin ve Çeşitli Dil Girdisi	Çocukla gün içerisindeki rutinler hakkında konuşarak, ona yeni kelime öğrenme fırsatları oluşturma. Örneğin birlikte yemek hazırlarken yapılan işlemleri ve malzemeleri açıklama, yemek yaparken neden-sonuç ilişkilerini dile getirme. Bu şekilde günlük yaşam içinde sürekli maruz kalınan zengin dil girdileri, çocuğun yeni sözcükleri doğal yolla öğrenmesini destekler.
Yeni Kelimeleri Doğrudan Öğretme	Hikâye okuma veya sohbet esnasında karşılaşılan anlamı bilinmeyen bir kelimeyi çocuğa hemen açıklama: Kelimenin basit bir tanımını yapma, mümkünse eş anlamlısını söyleme, bir cümlede kullanma ve somutlaştırmak için bir resim veya nesneyle eşleştirme. Bu öğretim yöntemi sayesinde çocuk, o kelimeyi tüm boyutlarıyla anlayarak kalıcı biçimde öğrenir.

İşitme yetersizliği olan çocukların kelime bilgisini geliştirmek için doğrudan öğretime ihtiyacı vardır. Yeni sözcüklerin açıklanması veya yeni sözcük içeren soruların yanıtlanması istenerek kelime öğretimi etkileşimli okumaya dahil edilebilir. Günlük olaylar hakkında konuşma, geziler, deneyler, drama içeren oyunlar, yemek hazırlama, alışveriş listesi sanatsal faaliyetler ve oyun kurma etkinlikleri, çocukların sözlü dillerini geliştirir ve yeni sözcükleri kullanmalarına fırsat sağlar (Atlar, 2022). Oyun temelli etkinlikler, çocukluk döneminde öğrenmenin daha verimli hale gelmesine yardımcı olur ve erken okuryazarlık becerilerini destekler (Tozak & Baş, 2025).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Türkiye’de işitme kayıplı çocukların erken okuryazarlık becerileri ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve alandaki temel eğilimler ortaya koyulmuştur. Bulgular, erken okuryazarlık gelişiminin çok yönlü olduğunu erken müdahale, aile katılımı, bireyselleştirilmiş eğitim ve kanıt temelli uygulamalar gibi bileşenlerin bir arada ele alınması gerektiğini göstermiştir. İşitme yetersizliği olan çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin gelişiminin yalnızca işitsel girdiye değil, aynı zamanda çevresel etkileşimlere ve eğitimsel desteğin niteliğine de bağlı olduğu vurgulanmıştır (Atlar & Uzuner, 2021; DesJardin & Eisenberg, 2007). Dâhil edilen araştırmaların büyük bir kısmı, aile merkezli yaklaşımların ve etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin, işitme yetersizliği olan çocukların erken dil ve okuryazarlık becerileri üzerindeki belirleyici etkisini vurgulamaktadır. Etkileşimli okuma uygulamaları, çocukların sözcük dağarcığı ve sesbilgisel farkındalık gibi becerileri üzerinde güçlü bir etki oluşturmaktadır (Doğan, 2018; Yersel & Durualp, 2024). Bu bulgular, uluslararası literatürde ebeveynlerin çocukla kurduğu etkileşimin niteliğinin, okuryazarlık gelişiminin en güçlü yordayıcılarından biri olduğu görüşüyle tutarlıdır (DesJardin & Ambrose, 2010; Moeller, 2000). Ancak Tozak ve Baş (2025) gibi güncel çalışmalar, ailelerin etkileşimli kitap okuma ve dil zenginleştirme tekniklerini uygularken profesyonel rehberliğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bu durum, aile eğitimi programlarının yalnızca bilgilendirme temelli değil, uygulama ve geri bildirim süreçlerini içeren koçluk modeliyle yürütülmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Erken tanı ve cihazlandırmanın çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinde belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir (Saatçi, 2019). Özellikle ilk altı ay içinde tanı alıp müdahale sürecine dâhil olan çocukların, dilsel becerilerde yaşıtlarına yakın performans gösterdikleri saptanmıştır (Avcı & Atak, 2024). Bununla birlikte, erken tanı ve cihazlandırmanın tek başına yeterli olmadığı; bireyselleştirilmiş ve dil temelli öğretim stratejileriyle desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Erfidan, 2022). Bu bağlamda, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının işitme yetersizliği olan çocukların heterojen gelişimsel profiline uygun olarak planlanması gereklidir (Karasu, 2020). Bununla birlikte, mevcut literatür öğretmenlerin erken okuryazarlık uygulamaları konusundaki bilgi ve uygulama düzeylerinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır (Atlar & Uzuner, 2023). Öğretmenlerin etkileşimli okuma ve BEP hazırlama süreçlerinde daha fazla mesleki gelişim desteğine ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir.

Sesbilgisel farkındalık, kelime bilgisi ve dinlediğini anlama becerileri, işitme yetersizliği olan çocukların en çok zorlandığı alanlar olarak öne çıkmaktadır (Evrenkaya & Ergül, 2023; Tahtaloğlu, 2023). Bu zorluk, yalnızca işitsel girdi eksikliğinden değil, aynı zamanda sınırlı kelime dağarcığı ve alıcı dil yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır (Akmeşe vd., 2024). Bu nedenle çocukların çok duyulu ve doğrudan öğretim stratejileriyle desteklenmesi önerilmektedir. Drama, oyun ve ritim temelli etkinliklerin hem sesbilgisel farkındalığı hem de sözcük bilgisini geliştirdiği bildirilmektedir (Karasu, 2014; Tozak & Baş, 2025). Bu bulgular, çok modlu öğrenme yaklaşımının (görsel, yazılı, işitsel ve işaret diline dayalı bilgi sunumu) bu öğrenci grubunda öğrenme fırsatlarını genişlettiğini göstermektedir. Easterbrooks ve Beal-Alvarez’in (2013) vurguladığı gibi, çoklu duyusal temsiller, işitme yetersizliği olan öğrencilerin okuryazarlık süreçlerini destekleyen temel bir pedagojik ilkedir. Fakat, Türkiye’de kullanılan eğitim materyallerinin erişilebilirlik ve çeşitlilik bakımından yetersiz olduğu; görsel, dokunsal ve işaret dili destekli materyallerin yaygınlaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Köse vd., 2024). Bu eksikliklerin giderilmesi hem öğretmen uygulamalarının kalitesini artıracak hem de öğrenme sürecinde bireysel farklılıklara daha iyi yanıt verilmesini sağlayacaktır.

Bu derleme, alandaki metodolojik eğilimler açısından da önemli çıkarımlar sunmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmaların büyük bir kısmı nitel desenlerde yürütülmüş ve küçük örneklemelerle sınırlı kalmıştır. Bu durum, elde edilen bulguların genellenebilirliğini azaltmaktadır. Uluslararası literatür incelendiğinde ise, işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık gelişimine yönelik çalışmaların nicel, boylamsal ve deneysel tasarımlarla da yürütüldüğü görülmektedir (Lederberg vd., 2025). Gelecekteki araştırmalarda, erken okuryazarlık müdahalelerinin uzun vadeli etkilerini inceleyen deneysel ve boylamsal tasarımlara ağırlık verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, standart ölçme araçlarının (örneğin EROT veya TEDİL) yaygın kullanımı, bulguların karşılaştırılabilirliğini artırarak politika üretiminde güvenilir veri sağlayacaktır.

Sonuç olarak, işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık gelişimi, yalnızca bireysel müdahalelerle değil; aile, öğretmen, uzman ve politika düzeyinde eşgüdümlü bir yaklaşımla desteklenmelidir. Erken tanı, aile katılımı, çok duyulu öğretim ve teknolojik entegrasyonun bir arada kullanıldığı uygulamalar, bu çocukların dil ve okuryazarlık becerilerini önemli ölçüde güçlendirmektedir. Stratejilerin etkili olabilmesi için erken yaşta başlanması, düzenli biçimde sürdürülmesi ve her çocuğun işitme kaybı düzeyi, kullandığı cihaz ve bireysel özelliklerine göre uyarlanması gerekmektedir. Bütüncül, kanıta dayalı ve iş birlikçi yaklaşımlar benimsendiğinde, işitme yetersizliği olan çocukların okuryazarlık yolculuğunda kalıcı ilerlemeler kaydedilmesi mümkün olacaktır.

Lisans Bilgileri

Siirt Eğitim Dergisi'nde yayınlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in Siirt Journal of Education are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Bu derleme çalışması için Etik Kurul İzin Belgesi istenmemektedir.

Kaynakça

- Akmeşe, P. P., & Küçük, D. S. (2022). İşitme kayıplı çocuklarda erken okuryazarlık becerileri. *Türk Odyoloji ve İşitme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 18-23. <https://doi.org/10.34034/tjahr.1035463>
- Akmese, P. P., Kucuk, D. S., & Kirazli, G. (2024). Investigation of early literacy skills of preschool children with hearing loss. *Italian Journal of Pediatrics*, 50(1). <https://doi.org/10.1186/s13052-024-01578-0>
- Antia, S. D., Lederberg, A. R., Easterbrooks, S., Schick, B., Branum-Martin, L., Connor, C. M., & Webb, M. Y. (2020). Language and reading progress of young deaf and hard-of-hearing children. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 25(3), 334–350. <https://doi.org/10.1093/deafed/enz050>
- Atlar, H. (2022). *Ailelerin işitme kayıplı çocuklarıyla deneyimledikleri erken okuryazarlık yaşantılarının desteklenmesi: Eylem araştırması* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Atlar, H., & Uzuner, Y. (2018). Okul öncesi dönemdeki işitme kayıplı bir çocuğun gelişen okuryazarlık yaşantılarının incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi (ENAD)*, 6(1), 54–89. <http://dx.doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.6c1s3m>
- Atlar, H., & Uzuner, Y. (2021). Annenin işitme kayıplı çocuğuyla kitaplarla yaşantılarında kullandığı stratejilerin incelenmesi. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 232–269.
- Atlar, H., & Uzuner, Y. (2023). Supporting teacher development about early literacy in children with hearing loss: An action research in Turkey. *European Journal of Special Education Research*, 9(2), 92–121. <http://dx.doi.org/10.46827/ejse.v9i2.4832>
- Avcı, E., & Atak, H. B. Ö. (2024). İşitme yetersizliği olan çocuklarda yazılı dil becerileri. *Türk Odyoloji ve İşitme Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 9–13. <https://doi.org/10.34034/tjahr.1399372>
- Bağcı, Ö. A., Köse, İ. E., Aksoy, A., Ekmekçi, N. H., & Topal, S. (2024). Okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocuklarla yapılan erken okuryazarlık uygulamalarının incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(4). <https://doi.org/10.17556/erziefd.1545008>
- DesJardin, J. L., & Ambrose, S. E. (2010). The importance of the home literacy environment for developing literacy skills in young children who are deaf or hard of hearing. *Young Exceptional Children*, 13(5), 28–44. <https://doi.org/10.1177/1096250610387270>
- DesJardin, J. L., & Eisenberg, L. S. (2007). Maternal contributions: Supporting language development in young children with cochlear implants. *Ear and Hearing*, 28(4), 456–469.
- Dirks, E., & Wauters, L. N. (2015). *Enhancing emergent literacy in preschool deaf and hard-of-hearing children through interactive reading*. Oxford University Press.
- Doğan, S. (2018). *Bir öğretmenin okul öncesi dönemdeki işitme kayıplı bir çocukla kitap okuma uygulamalarının incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Easterbrooks, S. R., & Beal-Alvarez, J. (2013). *Literacy instruction for students who are deaf and hard of hearing*. Oxford University Press.
- Erfidan, G. (2022). *Okul öncesi dönemdeki işitme kayıplı çocukların erken okuryazarlık becerilerinin işiten akranları ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi
- Evrenkaya, N. K., & Ergül, C. (2023). An examination of the early literacy skills of five- to six-year-old children who are deaf and hard of hearing. *Deafness & Education International*, 25(3), 160–181. <https://doi.org/10.1080/14643154.2022.2145658>
- Gerek, A. (2018). *İşitme kayıplı bir çocuğun okul öncesi dönemde okumaya hazırlık becerilerinin paylaşılan okuma etkinliği ile desteklenme sürecinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

- Karasu, H. P. (2014). İşitme yetersizliği olan çocuklara okul öncesi dönemde uygulanan okuma yazmaya hazırlık grup etkinlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174). <https://doi.org/10.15390/EB.2014.2602>
- Karasu, H. P. (2020). Development of emergent literacy skills of a child with hearing loss: A longitudinal case study. *Educational Studies*, 46(5), 513–531. <https://doi.org/10.1080/03055698.2020.1745623>
- Kargın, T., Güldenöğlü, B., & Ergül, C. (2017). Anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık beceri profili: Ankara örnekleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 61–87. <https://doi.org/10.21565/oelegitimdergisi.299868>
- Köse, İ., Aksoy, A., Topal, S., Ekmekçi, N. H., & Aslan-Bağcı, Ö. (2024). Okul öncesi dönemde işitme yetersizliği olan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan materyallerin incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 12(24), 823–848. <https://doi.org/10.18009/jcer.1530667>
- Kuduz, B. (2023). *Etkileşimli kitap okuma programının işitme yetersizliği olan 6 yaş grubu çocukların dikkat ve anlama seviyelerine etkisinin mobil EEG cihazı kullanılarak ölçülmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- Lederberg, A. R., Easterbrooks, S., Branum-Martin, L., Burke, V., & Tucci, S. (2025). A randomized controlled trial of *foundations for literacy* with children who are deaf or hard of hearing. *Scientific Studies of Reading*, 29(5), 433–454. <https://doi.org/10.1080/10888438.2025.2519111>
- Luckner, J. L. (2017). Research synthesis. In *Research in Deaf Education: Contexts, Challenges, and Considerations* (pp. 325–340).
- Marschark, M., & Hauser, P. C. (2012). *How deaf children learn: What parents and teachers need to know*. Oxford University Press.
- Mayer, C., & Trezek, B. J. (2015). *Early literacy development in deaf children*. Oxford University Press.
- Mayberry, R. I., Del Giudice, A. A., & Lieberman, A. M. (2011). Reading achievement in relation to phonological coding and awareness in deaf readers: A meta-analysis. *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 16(2), 164–188. <https://doi.org/10.1093/deafed/enq049>
- Moeller, M. P. (2000). Early intervention and language development in children who are deaf and hard of hearing. *Pediatrics*, 106(3), 43. <https://doi.org/10.1542/peds.106.3.e43>
- National Early Literacy Panel. (2008). *Developing early literacy: Report of the national early literacy panel*. National Institute for Literacy.
- Okoli, C. (2015). A guide to conducting a standalone systematic literature review. *Communications of the Association for Information Systems*, 37, 43. <https://hal.science/hal-01574600v1>
- Öcü, E. (2024). *48–72 aylık işitme kayıplı ve normal işiten çocuklarda fonolojik farkındalık becerilerinin karşılaştırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kapadokya Üniversitesi.
- Paul, P. V. (2021). The qualitative similarity hypothesis: A commentary. *Human Research in Rehabilitation*, 11(2), 56–61. <https://doi.org/10.21554/hrr.092101>
- Pıstav-Akmeşe, P., Sezgin, D., & Ögüt, F. (2019). Investigation of early literacy skills in preschool children with deaf and hard of hearing. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 12(2), 137–143.
- Saatçi, F. Z. (2019). *60–72 aylık işitme kayıplı ve işitme kaybı olmayan çocuklarda erken okuryazarlık becerilerinin karşılaştırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- Sarıkaya, E., & Uzuner, Y. (2013). İşitme engelli çocukların okuma-yazma öğrenmelerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 31–61.
- Sezgin, D. (2019). *Koklear implantlı okul öncesi çocuklarda erken okuryazarlık becerilerinin araştırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.

- Tahtalıoğlu, G. (2023). *Erken çocukluk dönemi, işitme yetersizliği olan çocuklar ile normal işiten çocukların fonolojik farkındalık becerilerinin karşılaştırılması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Tozak, E., & Baş, N. (2025). Exploring the early literacy experiences of a child with hearing loss in the home environment. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(ISRIS 2025), 281–314. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1731227>
- Trussell, J. W., & Easterbrooks, S. R. (2014). The effect of enhanced storybook interaction on signing deaf children's vocabulary. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 19(3), 319–332. <https://doi.org/10.1093/deafed/ent055>
- Turan, F., & Topcu, Z. G. (2018). Erken okuryazarlık üzerinde paylaşımlı kitap okumanın rolü: Okul ve ev ortamı açısından etkileri. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 5(1), 11–33. <https://doi.org/10.21020/husbfd.369491>
- Werfel, K. L., Reynolds, G., & Fitton, L. (2023). A longitudinal investigation of code-related emergent literacy skills in children who are deaf and hard of hearing across the preschool years. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 32(2), 629–644. https://doi.org/10.1044/2022_AJSLP-22-00169
- Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848–872. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06247.x>
- Yersel, B. Ö., & Durualp, E. (2024). İşitme yetersizliği olan çocukların annelerine göre etkileşimli kitap okuma: Nitel bir çalışma. *The Journal of Academic Social Science*, 150(150), 349–363.
- Yoshinaga-Itano, C. (2003). From screening to early identification and intervention: Discovering predictors to successful outcomes for children with significant hearing loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 8(1), 11–30. <https://doi.org/10.1093/deafed/8.1.11>

Extended Summary

Introduction

Literacy is a fundamental skill that allows individuals to participate in lifelong learning. Children with hearing loss, however, are at significant risk for delayed literacy acquisition because of their lack of access to spoken language (Marschark & Hauser, 2012; Paul, 2021). Hearing loss interferes with early language development and cognitive processes, potentially hindering reading and writing proficiency (Antia et al., 2020; Mayberry et al., 2011). Therefore, supporting emergent literacy skills through systematic, evidence-based, and multisensory strategies is essential (Mayer & Trezek, 2015). Emergent literacy includes the foundational skills and knowledge that children acquire from birth until formal schooling (Whitehurst & Lonigan, 1998). These skills—oral language, phonological awareness, print awareness, alphabet knowledge, and semantic competence—are related to each other and have multidimensional components (Atlar & Uzuner, 2018). International research has shown that strong emergent literacy skills in preschool years are among the most powerful predictors of later academic success (Kargın et al., 2017; NELP, 2008).

Early diagnosis and early intervention play a critical role in the literacy development of children with hearing loss (Yoshinaga-Itano, 2003). Identifying hearing loss within the first six months and providing appropriate auditory and educational support, such as cochlear implantation or hearing aids coupled with family-centered programs, allows these children to develop language skills comparable to those of their hearing peers (Moeller, 2000). Among the various instructional strategies, interactive shared reading has been found particularly effective for enhancing both language and reading development (Trussell & Easterbrooks, 2014). Parental involvement constitutes the cornerstone of emergent literacy. Family participation in daily literacy activities—storytelling, book reading, and word play—has been associated with richer vocabulary, improved comprehension, and better phonological awareness (DesJardin & Ambrose, 2010). Similarly, classroom-based practices that incorporate visual, auditory, and kinesthetic learning opportunities help teachers address the diverse needs of children with hearing loss (Easterbrooks & Beal-Alvarez, 2013).

Despite the growing research interest in Turkey, no prior review had systematically synthesized the studies on emergent literacy among children with hearing loss. This study aimed to fill that gap by analyzing research conducted in the last 25 years, identifying methodological trends, instructional approaches, and evidence-based practices that promote emergent literacy for this population. In line with this general purpose, answers to the following questions were sought:

1. What are the types, yearly distributions, research designs, data collection tools, participant characteristics, implementation types and durations, and related findings of studies conducted with individuals with hearing loss on early literacy knowledge and skills?
2. What are the effective practices and strategies used to support early literacy skills?

Method

This study was designed as a systematic review. A systematic review is an approach that synthesizes the findings of existing studies using a standard and replicable method to answer specific research questions (Okoli, 2015). The literature review for this study was conducted following the procedures suggested by Luckner (2017). A multi-stage process was used for the literature search. First, keywords such as "*işitme yetersizliği*" or "*işitme kaybı*" or "*işitme engeli*" and "*erken okuryazarlık*" or "*okumaya hazırlık*" or "*okul öncesi*" were used. The publication date was limited to the year 2000 and

onwards. Various academic databases (EBSCOhost, ERIC, Google Scholar, DergiPark, and YÖK National Thesis Center) were scanned. In the second stage, the references of each study were scanned to reach as many studies as possible. The studies identified from the search were first examined at the title and abstract level, and those meeting the criteria were evaluated in full text.

Inclusion and Exclusion Criteria

Sources to be included in the research were selected according to pre-determined inclusion and exclusion criteria. For a study to be included: (a) it had to be conducted in Turkey, (b) its study group had to include children with hearing loss, their families, or teachers, (c) it had to be directly related to early literacy skills, (d) it had to be a peer-reviewed article or a graduate thesis, (e) it had to be published after 2000, and (f) its full text had to be accessible. Publications that did not meet these criteria, such as editor's letters, reviews, or case reports not containing original research, congress full texts, and master's theses for which an article was available, were excluded.

Data Collection and Analysis Process

A total of 20 studies (11 articles, 9 theses) meeting the inclusion criteria were included in the analysis. The selected studies were analyzed by dividing them into subcategories: publication type and year, research design, data collection tools, characteristics of the study group, intervention type and duration, and main findings.

Findings

General Characteristics of the Studies

An analysis of the types of included studies revealed that research articles ranked first with 11, followed by 8 master's theses, while the number of doctoral dissertations was only one. Regarding publication years, although studies after 2000 were to be included, the first publication was in 2014, and publications gained momentum after 2018. There was a noticeable concentration in the recent years of 2023 and 2024, with 4 studies published each year. An examination of the research designs showed that action research was the most preferred design with 5 studies. This was followed by four studies using case study design and three using causal-comparative models. The scarcity of experimental studies was notable. Regarding data collection tools, semi-structured interview forms, observations, research diaries, and checklists developed by researchers were the most frequently used qualitative tools. Among standardized tests, the Early Literacy Test (EROT) (n=5) stood out.

The participants in the included studies were predominantly children with hearing loss, who were cochlear implant or hearing aid users. In comparative studies, typical hearing children were also included as control groups. After children, families held a significant place, participating in seven studies. Teachers were included as participants in three studies. Application durations varied between 2 sessions and 2 years, with a focus on medium-term applications. In terms of implementation type, 11 studies were conducted with large groups (>10 participants), eight were small group studies, and one was conducted one-on-one.

Effective Practices and Strategies

The studies reviewed identified a wide range of effective practices and strategies that support early literacy development in children with hearing loss, largely paralleling those used for typically

developing peers. Four main themes emerged. First, family involvement and interactive book reading were found to be crucial, as the quality and frequency of parent–child interactions directly influence language and literacy outcomes. Training parents to use interactive reading strategies, choose appropriate books, and embed literacy activities in daily routines proved highly effective. Second, the importance of early diagnosis, device use, and technology was highlighted; timely fitting of hearing aids or cochlear implants and consistent device use significantly improved auditory access and learning opportunities, while digital and multimodal tools enriched literacy experiences through multisensory input. Third, teacher competence and individualized education programs were emphasized, underscoring the need for tailored instruction and professional development to address the heterogeneous profiles of children with hearing loss. Finally, supportive practices for early literacy subcomponents such as phonological awareness, print awareness, alphabet knowledge, and vocabulary development involved rhythm and rhyme activities, print-rich environments, multisensory alphabet teaching, dramatization, and open-ended questioning—strategies that collectively fostered language comprehension and emergent literacy growth.

Discussion, Conclusion, and Recommendations

This systematic review revealed that emergent literacy development among children with hearing loss is a multifaceted process shaped by early intervention, family participation, individualized teaching, and evidence-based practices. Language and literacy growth depend not only on auditory access but also on the quality of interaction and instructional richness (Atlar & Uzuner, 2021; DesJardin & Eisenberg, 2007). Consistent with international research, Turkish studies confirmed that interactive book reading, and family-centered coaching produce significant improvements in language and literacy outcomes (Yersel & Durualp, 2024). However, families still require professional guidance to apply these techniques effectively (Tozak & Baş, 2025). Training programs combining modeling, practice, and feedback are recommended.

Early identification and amplification remain critical determinants of success (Avcı & Atak, 2024). Yet, these must be coupled with ongoing educational support tailored to each child’s auditory access and language level (Erfidan, 2022). Individualized and language-rich programs help bridge the gap with hearing peers (Karasu, 2020). Findings also highlight a need for teacher professional development in early literacy instruction for children with hearing loss. Teachers should be equipped to design multisensory, inclusive learning environments and to collaborate with families in implementing home-based literacy practices (Atlar & Uzuner, 2023; Bağcı et al., 2024). Phonological awareness, vocabulary, and listening comprehension emerged as the most challenging skill areas (Evrenkaya & Ergül, 2023; Tahtalıoğlu, 2023). Integrating rhythm, movement, and visual cues into instruction—through drama, games, and music—was shown to enhance learning. Such multimodal teaching aligns with Easterbrooks and Beal-Alvarez’s (2013) argument that literacy for deaf and hard-of-hearing learners is best supported when input is delivered through multiple sensory and linguistic channels.

In conclusion, emergent literacy development in children with hearing loss must be supported through collaborative, evidence-based, and multisensory approaches. Combining early diagnosis, family engagement, teacher competence, and technology integration can substantially enhance outcomes. Sustained, individualized, and interactive practices—initiated in the earliest years—offer the best potential for enabling children with hearing loss to achieve full literacy and academic participation.